

دکتر محمدرضا پهلوان نژاد

عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

تاریخ دریافت مقاله: ۸۷/۳/۱۵

ساختهای جزیره‌ای در زبان فارسی

چکیده

در این مقاله ساختهای جزیره‌ای یعنی ساختارهایی که حرکت از درون آنها غیر ممکن می‌باشد که تاکنون از سوی زبان‌شناسان مختلف از جمله راس مطرح شده‌اند معرفی و بر روی داده‌های زبان فارسی بررسی خواهند شد تا مشخص شود که آیا این ساختارها در زبان فارسی نیز مانع از حرکت سازه‌های درون خود می‌شوند یا اینکه در زبان فارسی چنین محدودیت‌هایی برای حرکت نمی‌توان متصور شد. در این مقاله تمام محدودیت‌های حرکت و ساختارهای جزیره‌ای جداگانه مطرح و با داده‌های فارسی بررسی خواهند شد.

واژه‌های کلیدی:

جزایر راس، حرکت، محدودیت‌های حرکت، گره تحدید، اثر مشخص شدگی.

۱- مقدمه

ساختار اصلی و زیر بنایی دستور گشتاری در نظریه معیار متجلی شد که با انتشار کتاب *جنبه‌هایی از نظریه نحو* توسط چامسکی در سال ۱۹۶۵ مطرح شد. اما این نظریه نیز مانند نظریات قبل از خود از زمان مطرح شدن تاکنون دستخوش تحولات زیادی شده است. در این تحولات گرچه اصول و ارکان آن تا حدی حفظ شده است اما گسترش و اصلاحات زیادی نیز در آن صورت گرفته است که بیشتر در آثار زبان‌شناسانی چون راس، چامسکی، اموندز، جکنداف و غیره به چشم می‌خورد.

یکی از این اصلاحات که راس در رسالهٔ دکتری خود مطرح کرد، قائل شدن محدودیت‌هایی بر اعمال گشتارها بود که از آن جمله محدودیت‌هایی بر گشتارهای حرکتی می‌باشد. پیش از طرح مفهوم محدودیت‌های همگانی بر عملکرد گشتارها، آنچه عملکرد گشتارها را محدود می‌کرد شرط یا شروطی بود که برای عملکرد آن گشتار ضرورت داشت. به عنوان نمونه در مورد گشتار مجهول، این شرط وجود داشت که دو گروه اسمی مذکور در درونداد آن گشتار (یعنی NP1-V-NP2) بایستی هم بند (clause-mate) باشند به این معنا که هر دو گروه اسمی باید در درون یک بند / جمله واقع باشند. در رسالهٔ دکتری راس شرط یا شروط لازم برای عملکرد فرد فرد گشتارها جای خود را به محدودیت‌های همگانی برای عملکرد گشتارها داده است. (دبیر مقدم، ۱۳۸۳، ۳۸۲) بر اساس این محدودیت‌ها راس معتقد است که حرکت سازه‌ها از درون ساختارهای خاصی در جمله غیر ممکن می‌باشد. به عبارت دیگر برای این سازه‌ها از درون این ساختارها هیچ راه خروجی وجود ندارد. بنابراین، برخی از زبان‌شناسان ساختارهایی را که این محدودیت‌ها در آنها وجود دارد ساختارهای جزیره‌ای یا جزیره می‌نامند و چون این محدودیت‌ها اولین بار توسط راس مطرح شد این ساختارها به جزایر راس (Ross Island) معروفند.

عدم امکان حرکت سازه‌ها از درون ساختارهای جزیره‌ای بیشتر در قالب حرکت عبارات استفهامی یا پرسشواره‌ها مطرح شده است.

بنابراین مشخص است که ساختهای جزیره‌ای بیشتر برای زبانهایی مطرح است که در آنها برای اشتقاق جمله‌های استفهامی حرکت پرسشواره صورت می‌گیرد، مانند زبان انگلیسی.

در زبان فارسی جمله‌های استفهامی به دو طریق مشتق می‌شوند: ۱- وقوع پرسشواره در جایگاه اصلی که صورت غالب و بی‌نشان می‌باشد ۲- اعمال حرکت پرسشواره که بر اثر فرایند مبتدا سازی و تأکید صورت می‌گیرد و صورت کم بسامد و نشاندار می‌باشد.

طبیعی است که جملات استفهامی نوع اول به علت عدم حرکت پرسشواره شامل محدودیت‌های حرکت نیز نمی‌شوند اما در جملات نوع دوم بایستی محدودیت‌های حرکت حاصل از وجود ساختهای جزیره‌ای صادق باشد. هدف این مقاله یافتن پاسخ برای این سؤال است که آیا برای زبان فارسی نیز می‌توان ساختهای جزیره‌ای متصور شد که اشتقاق برخی از جملات استفهامی حاصل از حرکت پرسشواره را محدود کند؟

۲- حرکت پرسشواره در جملات استفهامی زبان فارسی

در زبان فارسی همانطور که قبلاً نیز گفته شد برای ساخت نوعی از جملات استفهامی گروه‌های پرسشواره‌ای می‌توانند از جایگاه اصلی خود به جایگاه آغاز جمله حرکت کنند. این حرکت ممکن است از جایگاه‌های نحوی مختلف صورت پذیرد که در جملات زیر نشان داده شده است.

(۱) الف) [چه کسی] i [IP ti لباسها را شست] (حرکت از جایگاه فاعل)

ب) [چه چیزی را] i [IP مریم ti شست] (حرکت از جایگاه مفعول صریح)

ج) [به چه کسی] i [IP مریم لیوان را ti داد] (حرکت از جایگاه مفعول

غیرصریح)

در زبان فارسی همچنین، علاوه بر گروه‌های پرسشواره‌ای، موضوع، گروه‌های پرسشواره‌ای اداتی (قیدی) نیز به صورت اختیاری تحت تاثیر حرکت پرسشواره قرار می‌گیرند. (آهنگر، ۱۳۸۵، ۱۱۴)

(۲) الف) [کجا] i [IP وسایل را ti بردی]

(ب) [کی] i [IP شما ti به سینما رفتید]

قبل از وارد شدن به بحث ساختهای جزیره‌ای در زبان فارسی لازم به ذکر است که در زبان فارسی گروه‌های پرسشواره‌ای به صورت انفرادی دستخوش حرکت نمی‌گردند. بلکه حرکت کلی گروه‌های پرسشواره‌ای در قالب حرکت کلی گروه حرف اضافه‌ای و یا گروه اسمی حاوی پرسشواره متمم اسم وقوع می‌یابد. (آهنگر ۱۳۸۵، ۱۱۷) در اثر حرکت انفرادی گروه‌های پرسشواره در چنین جمله‌هایی شرط همسانی زنجیره نقض شده و در نتیجه موجب غیر دستوری شدن اشتقاق حاصل خواهد گردید.

(۳) الف) پروین کتاب را به چه کسی داد؟ (ب) [به چه کسی] i [IP پروین

کتاب را ti داد] * ج) [چه کسی] i [IP پروین کتاب را به ti داد]؟

(۴) الف) [کتاب چه کسی را] i [IP او ti گم کرد]؟ * ب) [چه کسی] i [IP او

کتاب ti را گم کرد]؟

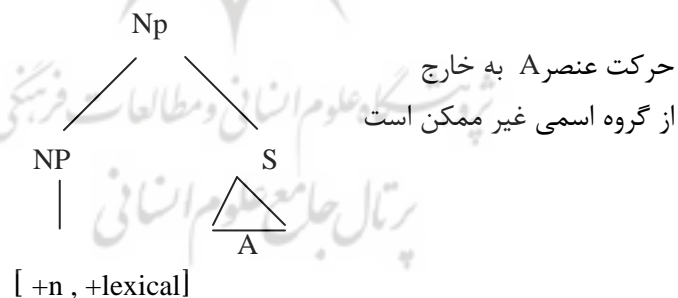
ساختهای جزیره‌ای

محدودیت‌هایی که اعمال آنها بر برخی ساختارها باعث ایجاد جزیره در آنها می‌شود یا به عبارتی "جزایر راس" شامل ساختهای زیر می‌شوند:

۳-۱- محدودیت گروه اسمی مرکب (complex NP constraint): عنصری که

درون جمله‌ای واقع است که خود تحت اشراف گروه اسمی که دارای واژگانی است نمی‌تواند به خارج از گروه اسمی حرکت کند. به عبارتی گروه اسمی مرکب یک جزیره

است. (دبیر مقدم، ۱۳۸۳، ۱۳۹۰)

John will hit [NP the dog [pp with the stick pp]
*[s what [s will John [vp hit [NP the dog [pp with ____]]]]?]

(۵) الف) علی باور می کند که فرهاد آن مرد را کشته است.
ب) [چه کسی را [i [ip علی باور می کند که فرهاد ti کشته است]؟]

(۶) الف) علی [NP این ادعا را که فرهاد آن مرد را کشته است] باور میکند.
ب) *[چه کسی را [i [IP علی NP این ادعا را که فرهاد ti کشته است] باور میکند].

(۷) الف) [رضا شنید که دولت ورود کالاهای خارجی را ممنوع کرد.
ب) [چه چیز را [i [IP رضا شنید که دولت ti ممنوع کرد]؟]

(۸) الف) رضا [NP این گزارش را که دولت ورود کالاهای خارجی را ممنوع کرد] شنید.
ب) *[چه چیز را [i [IP رضا NP این گزارش را که دولت ti ممنوع کرد] شنید]؟]

(۹) الف) فرهاد [NP مردی که آن کتاب را نوشته بود] را ملاقات کرد.
ب) *[چه چیز را [i [IP فرهاد] مردی که ti نوشته بود] را ملاقات کرد]؟]

(۱۰) الف) علی [NP این شایعه که ورزشکاران برگشته اند] را شنید
ب) *[چه کسانی [i [IP علی] این شایعه که ti برگشته اند] را شنید]؟]

جمله‌های بالا نشان می‌دهد که محدودیت گروه اسمی مرکب در زبان فارسی نیز وجود دارد و مانع از حرکت سازه‌ها از درون این ساخت جزیره‌ای می‌شود.

۲-۳- جزیره جملات استفهامی: (wh-Island) راس معتقد است که حرکت یک عنصر از درون جملات استفهامی درونه‌ای غیر ممکن می‌باشد. یعنی جملات استفهامی

خود جزیره هستند و مانع از حرکت عناصر درون خود به خارج می‌شوند. (هگمن ۱۹۹۴: ۴۰۲)

(۱۱) الف) او فکر می‌کند که علی آن ماشین را بسیار سریع تعمیر کرده است.

ب) او فکر می‌کند [کدام ماشین را] i [IP] علی ti بسیار سریع تعمیر کرده است؟

ج) [چه کسی] i [IP] او فکر می‌کند که ti آن ماشین را بسیار سریع تعمیر کرده است؟

در جمله‌های ذکر شده حرکت هر کدام از پرسشواره‌ها به تنهایی مشکل‌ساز نیست.

د) [چه کسی] i [IP] و فکر می‌کند که [چه چیز را] z ti بسیار سریع تعمیر کرده است؟

(۱۲) الف) من دیدم که علی کتاب را به معلم داد.

ب) [شما دیدید که] به چه کسی i [علی کتاب را ti داد] ؟

ج) [چه چیز را] i [IP] شما دیدید که علی ti به معلم داد ؟

د) * [چه چیزی را] i [IP] شما دیدید که [به چه کسی] z ti [علی ti داد] ؟

(۱۳) الف) مریم تعجب کرد که مینا توانست با کمک او آن مشکل بزرگ را حل کند.

ب) ؟ [چه مشکلی را] i [IP] مریم تعجب کرد که [چگونه] z مینا توانست z t tj

حل کند؟

ج) * [چگونه] i [IP] مریم تعجب کرد که [چه مشکلی را] z مینا توانست z ti tj

حل کند؟

در زبان فارسی نیز محدودیت حرکت از درون جمله استفهامی وجود دارد. اما گاهی اوقات به نظر می‌رسد که برخی از جملات استفهامی در زبان فارسی جزایر قوی‌تری هستند تا برخی دیگر، مثلاً در جمله (۱۳) ب) حرکت گروه اسمی از درون جمله استفهامی دیگر جمله‌ای غیر دستوری به دست داده است.

۳-۳ محدودیت جمله مرکب یا ساخت هم پایه (coordinate structure constraint):

در ساخت هم پایه هیچ سازه هم پایه را نمی توان حرکت داد به عبارت دیگر هیچ عنصری را نمی توان از درون سازه هم پایه به خارج از آن حرکت داد. بنابراین ساخت هم پایه نیز جزیره می باشد.

(۱۴) الف) رضا به کتاب خانه رفت و کتاب را تحویل داد.

ب) [چه چیزی را] i [IP رضا به کتاب خانه رفت و ti تحویل داد]؟

ج) [به کجا] I [IP رضا ti رفت و کتاب را تحویل داد]؟

(۱۵) الف) مریم شام درست کرد و ظرفها را شست.

ب) [چه چیزی] i [IP مریم ti درست کرد و ظرفها را شست]؟

ج) * [چه چیزی را] I [IP مریم شام درست کرد و ti شست]؟

(۱۶) الف) علی در کلاس بین فرهاد و رضا نشسته بود.

ب) * [چه کسی] i [IP علی در کلاس بین فرهاد و ti نشسته بود]؟

ج) * [فرهاد] i [IP علی در کلاس بین ti و رضا نشسته بود] امروز غایب است.

(۱۷) الف) این دانش آموز ریاضی و شیمی را دوست دارد.

ب) * [چه چیز] i [IP این دانش آموز ریاضی و ti را دوست دارد]؟

* [چه چیز] i [IP این دانش آموز ti و شیمی را دوست دارد]؟

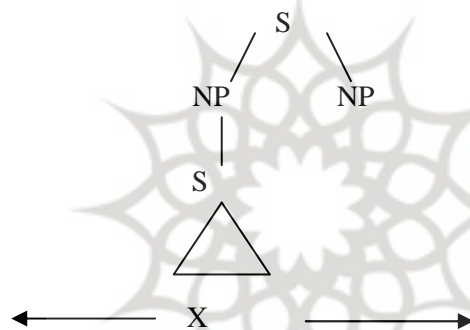
در زبان فارسی حرکت عناصر از درون ساخت هم پایه شامل تمام ساختهای هم پایه نمی شود. ساختهای هم پایه ای که در آنها دو گروه اسمی به صورت هم پایه به کاررفته اند کاملاً تابع این محدودیت اند و بنابراین گروه اسمی مرکب هم پایه، ساخت جزیره ای در زبان فارسی محسوب می شود اما ساختهای هم پایه ای که شامل دو گروه صرفی یا دو جمله می باشند هنگامی که بیانگر نوعی تقدّم و تأخّر هستند مانند جمله (۱۴) الف) تابع این محدودیت نیستند و حرکت سازه از درون آنها باعث غیر دستوری شدن جمله نمی شود. اما اگر در این سازه های هم پایه مسأله تقدّم و تأخّر مطرح نباشد

مانند جمله (۱۵) الف) به نظر می‌رسد که خارج کردن اولین سازه هم پایه محدودیتی ندارد و اگر چه گاهی اوقات جمله‌ای غیر معمول حاصل می‌شود اما جمله غیر دستوری نیست (۱۵) ب) اما خارج ساختن سازه هم پایه دوم، جمله‌ای غیر دستوری به دست می‌دهد (۱۵) ج) مثال زیر نیز از همین نوع می‌باشد (۱۸) الف) مینا بچه‌ها را خواباند و نامه را نوشت.

ب) [چه کسانی را]i [IP] مینا ti خواباند و نامه نوشت [؟]
 ج) [چه چیز را] i [IP] مینا بچه‌ها را خواباند و ti نوشت [؟]

۳-۴ محدودیت بند متمم فاعلی: (sentential subject constraint):

بر اساس این محدودیت هیچ عنصری را که تحت اشراف گره‌ای واقع است، نمی‌توان خارج از آن حرکت داد؛ اگر آن گره (s) خود تحت اشراف گروه اسمی قرار دارد که خود آن گره اسمی بلافاصله تحت اشراف گره (s) قرار دارد. بنابراین بند متمم فاعلی نیز جزیره است. (دبیر مقدم، ۱۳۹۴، ۱۳۸۳)

۱۹) الف) این که او در امتحان رد شد معلم را ناراحت کرد.

* ب) [در چه چیزی]i [IP] اینکه او ti رد شد معلم را ناراحت کرد [؟]

۲۰) الف) این که تیم ملی فوتبال ایران در مسابقات آسیایی مقام اول را کسب کرد مردم را شاد کرد.

* ب) [چه مقامی را]i [I] اینکه تیم ملی فوتبال ایران در مسابقات آسیایی t کسب

کرد مردم را شاد کرد؟

البته این نوع محدودیت در زبان فارسی کمتر مطرح می‌باشد چون در زبان فارسی بندرت، بند متمم فاعلی به کار می‌رود و معمولا فاعل به صورت گروه اسمی به کار می‌رود که حرکت سازه از درون آن بلامانع می‌باشد. مانند جمله‌های زیر:

(۲۱) الف) کسب مقام اول در مسابقات آسیایی توسط تیم ملی فوتبال ایران مردم را شاد کرد.

ب) در مسابقاتی کسب مقام اول توسط تیم ملی فوتبال ایران مردم را شاد کرد؟

۳-۵- محدودیت گروه‌های وصفی (adjuncts constraint):

حرکت عناصر از درون گروه‌های وصفی گروه فعلی یعنی گروه‌های اختیاری درون گروه فعلی مجاز نمی‌باشد و فقط عناصر از درون متمم‌های فعل به منظور ساخت جملات استفهامی یا مجهول سازی می‌توانند حرکت کنند. چامسکی در کتاب *موانع (barriers)* در سال ۱۹۸۶ این محدودیت را در قالب مفهوم مانع در نظریه حاکمیت^۱ و تحدید عنوان کرد. به عقیده چامسکی، مانع مقوله‌ای است که حاکمیت بر محدوده خود را مسدود می‌کند و در نتیجه مانع از گرفتن حالت می‌شود یعنی xP هنگامی مانع محسوب می‌شود که متمم فعل نباشد بنابر این گروه وصفی مانع قلمداد می‌شود و به عقیده چامسکی حرکت نیابستی از یک مانع عبور کند و براین اساس وصفیها جزیره به حساب می‌آیند و حرکت سازه‌ها از درون آنها مجاز نمی‌باشد.

(۲۲) الف) علی تکالیفش را [CP پس از اینکه نهار خورد] انجام داد.

* ب) [چه چیز] i [IP علی تکالیفش را] [CP پس از اینکه ti خورد] انجام داد؟

۱. چامسکی (۱۹۸۱) حاکمیت را چنین تعریف می‌کند: گره A بر گره B حاکمیت دارد اگر (۱) A هسته باشد، (۲) فرافکنی بیشینه (اولین گره شاخه شاخه شده) مشرف بر B مشرف بر A هم باشد و (۳) A بر B تسلط سازه ای داشته باشد. (دبیر مقدم ۴۴۷، ۱۳۸۳)

مفهوم تسلط سازه‌ای نیز اولین بار توسط باررین هارت (Reinhart) (۱۹۷۶) چنین معرفی گردید: گره A بر گره B تسلط سازه‌ای دارد اگر (۱) نه A بر B و نه B بر A مشرف باشد و (۲) گره فرافکنی بیشینه مشرف بر A بر B نیز مشرف باشد.

(۲۳) الف) مینا [CP برای صحبت کردن با دوستش] به پارک رفت.
* ب) [با چه کسی i] [IP مینا cp برای صحبت کردن ti] به پارک رفت [] .

(۲۴) الف) رضا [PP از خانه تا مدرسه] با سرعت دوید.
* ب) [از کجا i] [IP رضا PP, ti تا مدرسه] با سرعت دوید [] ؟
* ج) [تا کجا i] [IP رضا PP از خانه ti] با سرعت دوید [] ؟
در زبان فارسی نیز حرکت سازه‌ها از درون گروه وصفی باعث غیر دستوری شدن جمله می‌باشد و این نشان دهندهٔ جزیره بودن این سازه‌ها در زبان فارسی است.

۴- شرایط حاکم بر حرکت

در این بخش شرایط حاکم بر حرکت در قالب دو اصل هم‌جواری (subadjacency principle) و اثر معرفگی (specificity effect) معرفی شده‌اند. پس از معرفی جزایر نحوی توسط راس چامسکی در یکی از زیر بخشهای نظریهٔ حاکمیت و مرجع‌گزینی: تحت عنوان نظریهٔ تحدید (bounding theory)، اصلی را به نام اصل هم‌جواری مطرح ساخت که به تنهایی تمام شروط عنوان شده از سوی راس را در بر می‌گیرد. اخیراً نیز برخی از زبان‌شناسان از جمله کوت (koot) و ماتیهو (Mathieu) (2003) شرط دیگری را به نام اثر معرفگی معرفی کرده و مدعی شده‌اند که بر حرکت سازه‌ها در جمله تاثیر می‌گذارد. در بخشهای بعد این مقاله ضمن معرفی این دو شرط، به بررسی مطابقت آنها با داده‌های فارسی پرداخته‌ایم.

۴-۱- اصل همجواری

در نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی به پیروی از اصل اقتصاد در توصیف دستور شرطی برای حرکت از سوی چامسکی عنوان شد که شرط کلی‌تری نسبت به محدودیت‌های عنوان شده از سوی راس بود این شرط به اصل هم‌جواری معروف است و به تنهایی تبیین‌کننده تمام محدودیت‌های حرکتی یا ساختارهای جزیره‌ای عنوان شده از سوی راس می‌باشد. براساس این اصل «حرکت یک سازه فراتراز یک مقوله یا

گره تحدید (bounding node or category) غیر ممکن می باشد. گره های تحدید در زبان فارسی نیز مانند انگلیسی IP (گروه های صرفی) و NP (گروه های اسمی) می باشند. این اصل حرکت یک سازه را بیش از یک گروه صرفی و گروه اسمی یا به عبارت ساده تر یک چرخه مردود می داند.

(۲۵) الف) علی [NP این شایعه [CP که IP ورزشکاران برگشته اند]] را شنید
*ب) [چه کسانی] i [IP علی [NP این شایعه [CP که ti برگشته اند]]] را شنید؟
در جمله (۲۵) ب) حرکت پرسشواره از دو گروه تحدید IP و NP گذشته است و بنابراین جمله غیر دستوری می باشد.

(۲۶) الف) [چه چیزی را] i [IP شما دیدید [CP که علی ti به معلم داد]]؟
*ب) [چه چیزی را] i [IP شما دیدید [CP که [به چه کسی] z [IP ti داد]]]؟
گاهی اوقات حرکت یک سازه از بیش از یک گره تحدید عبور میکنند (۲۶) الف) و این در صورتی است که حرکت چرخه ای باشد. هر بند؟ یک حوزه نحوی برای فرود پرسشواره می باشد که به آن یک چرخه می گویند. یعنی در هر بند CP یک جایگاه مشخص گر خالی به منزله راه عبور (passway) برای حرکت می باشد و راه خروج (escape hatch) تلقی می شود که اگر به هر دلیلی مسدود باشد، باعث می شود که هر پرسشواره بیش از یک گره تحدید را طی کند و این تخطی از اصل هم جواری است و جمله حاصل غیر دستوری می شود. (۲۶) ب)

(۲۷) الف) [IP این دانش آموز [NP [NP شیمی] او [NP ریاضی]]] را دوست دارد.
*ب) [چه چیزی] i [IP این دانش آموز [NP [NP شیمی] و [ti, NP]]] را دوست دارد؟

(۲۸) الف) این موضوع که او در امتحان رد شد، معلم را ناراحت کرد.
*ب) [در چه چیزی] i [IP این موضوع [CP که IP او ti رد شد]] معلم را ناراحت کرد؟

در مثال‌های بالا پرسشواره از دو گروه تحدید عبور کرده و بنا بر این جمله‌های حاصل غیر دستوری می‌باشند.

۴-۲- اثر معرفی

برخی از زبان‌شناسان معتقدند که معرفه شدن اسم در بند درونه‌ای مانع از حرکت می‌شود و اگر حرکتی صورت گیرد جمله حاصل، غیر دستوری خواهد بود. برخی دیگر ظاهر شدن مالکیت یا صفت‌های مقدار (quantifiers) را نیز باعث معرفه شدن و در نتیجه مانع تلقی می‌کنند و معتقدند که این عناصر نیز حرکت پرسشواره را مسدود می‌کنند و ساختارهایی که این عناصر درون آن وجود دارند، جزیره محسوب می‌شوند.

- A) [wich author] i did [IP you read[NPa book about ti]]? (۲۹)
 *b) [wich author] i did [IP you read [NP2 the book about ti]]]?

(۳۰) الف) [کدام نویسنده] i [IP شما کتابی درباره اش خواندید]؟
 *ب) [کدام نویسنده] i [IP شما کتاب را درباره اش خواندید]؟
 به نظر می‌رسد که در زبان فارسی نیز معرفه بودن اسم مانع از حرکت می‌شود چون جمله 30 غیر دستوری می‌باشد.

- A) [what] i [IP did Mary sell a picture of ti]? (۳۱)
 *B) [what] i [IP did Mary sell her picture of ti]?
 *c) [what] i [IP did Mary sell [some/several/afew/many pictures of ti]].

(۳۲) الف) علی عکس دریا را فروخت.
 ب) [چه چیز را] i [IP علی عکسش i را فروخت]؟

(۳۳) الف) علی عکسش از دریا را فروخت.
 * ب) [از چه چیزی] i [IP علی عکسش i را فروخت]؟

(۳۴) الف- ترس از تاریکی را درک نمی‌کنم.
 * ب) [از چه چیزی] i [IP ترس ti را درک نمی‌کنی]؟

(۳۵) الف- ترس مینا از تاریکی را درک نمی‌کنم.

(ب) [از چه چیزی i] [ترس مینا را درک نمی‌کنی]؟

(۳۶) الف- [چه چیزی را i] [IP مریم عکسش i را فروخت]؟

* (ب) [چه چیزی را i] [IP مریم چند عکسش i را فروخت]؟

در زبان فارسی نیز مالکیت و صفت‌های مقدار مانع از حرکت پرسشواره می‌شوند.

۵- نتیجه‌گیری

حرکت عناصر از درون ساخت‌های جزیره‌ای در زبان فارسی نیز غیر ممکن می‌باشد. در زبان فارسی جمله‌های استفهامی که در آنها حرکت پرسشواره رخ نمی‌دهد در معرض محدودیت‌های نحوی حرکت قرار ندارند چون اصولاً حرکتی رخ نداده است که ساخت جزیره‌ای مانع از آن شود. اما جمله‌های استفهامی که در آنها پرسشواره به دلایل کاربردی مانند تأکید حرکت می‌کند پرسشواره‌ها نسبت به محدودیت‌های حرکتی حساس هستند و خروج آنها از ساخت‌های جزیره‌ای باعث غیر دستوری شدن جمله می‌شود.

زبان‌شناسان معتقدند که محدودیت‌های حرکت در ذهن سخنگویان هر زبانی با توجه به ویژگی‌های زبانی که به کار می‌برند وجود دارد و بنابراین سخنگویان هنگام کاربرد زبان ناخودآگاه از حرکت دادن عناصر از درون جزایرنحوی خودداری می‌کنند اما گاهی اوقات نیز جمله‌هایی نظیر جمله (۳۷) توسط سخنگویان زبان انگلیسی تولید می‌شود.

that's the book i[that bill married the woman [who illustrated it i].۳۷)؟

به نظر می‌رسد که گوینده در انتهای تولید جمله تشخیص داده است که سازه‌ای را حرکت داده است که حرکت آن مجاز نمی‌باشد و بنابر این برای جبران این حرکت غیرمجاز ضمیر (it) را جایگزین سازه حرکت داده شده می‌کند این گونه ضمیر، به ضمیر جبرانی (resumptive pronoun) معروف است.

در زبان فارسی نیز در بسیاری از موارد سخنگویان برای جبران خارج ساختن عناصر از جزایر نحوی در جای خالی آن ضمیر می‌گذارند و به این ترتیب جمله حاصل، دیگر غیردستوری نخواهد بود؛ مانند جمله‌های زیر:

(۳۸) [چه کسی]i [IP] علی در کلاس بین فرهاد و او i نشسته بود [؟]

(۳۹) [چه مشکلی را]i [IP] مریم تعجب کرد که [چگونه] مینا توانست [آن را]i حل کند [؟]

(۴۰) [کدام نویسنده]i [IP] شما کتابی درباره‌اش i خوانید [؟]

(۴۱) [کدام کتاب]i [IP] او به علی پیشنهاد کرد که پس از خواندنش i /آن i به سینما بروند [؟]

منابع و مأخذ

1. Cook ,V.J & New son , Mark, 1997, Chomsky's Universal Grammer , second edition , Black well.
2. Gereon , Muller,2005, Constraints in Syntax , Leipzig university www. Yahoo.Com
3. Maegeman , Liliane , 1994, Introduction to Government and Binding Theory , second edition , Basil Blackwell inc.
4. koot , hans van de and mathiev , Eric , 2003, Whats in an Island? , august www.google.com
۵. اگردی، ویلیام و دیگران، ۱۳۸۰، *درآمدی بر زبان‌شناسی معاصر*، جلد اول، ترجمه علی درزی، تهران، سمت.
۶. آهنگر، عباسعلی، ۱۳۸۵، «*تحلیلی کمینه‌گرا از اشتقاق جمله‌های استفهامی ساده در زبان فارسی*»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، شماره دوم / تابستان ۱۳۸۵، شماره ۱۵۳: ۱۲۶-۱۰۹.
۷. دبیر مقدم، محمد، ۱۳۸۳، *زبان‌شناسی نظری*، ویرایش دوم، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها.